

Published on www.bilvavi.net

[Home](#) > ארבעת היסודות שורשי התנועות הנפשיות 012 עפר צמצום שפלות

ארבעת היסודות שורשי התנועות הנפשיות 012 עפר צמצום שפלות

עפר - צמצום

שפלות

עוסקים במדה העשירית, והיא הנקראת 'שפלות'. אבל, כדברי רבותינו, השפלות נחלקת לב' חלקים, יש שפלות עליונה ויש שפלות תחתונה. שפלות עליונה היא שפלות של הנפש האלוקית שנמצאת באדם, והיא הכרת מדרגת עצמו וחסרונותיו. וביתר דקדוק, התדבקות בחסרון, ולכן הוא שפל.

הציור הברור של כך מבואר ברמח"ל במסילת ישרים בפרק הענוה, שכותב שהענוה מורכבת מכמה חלקים, ראשית שהוא מכיר שהוא עושה את מה שבחוק טבעו לעשות. ויתר על כן, סוף כל סוף הוא מקצר בעבודת ה', והצד של השפלות שבנפש דבק בנקודה שבה הוא מחסר, מדגישים, ולכן הוא שפל. זוהי שפלות אלוקית.

מצד כך, האדם שמח בחלקו על אף שיש לו שפלות, כי זו שפלות אלוקית, "עוז וחדוה במקומו".

לעומת זאת, ישנה שפלות ששייכת לנפש הבהמית. מצד כך האדם לא מכיר בערך עצמו במה שיש לו. השפלות הזו היא היפך של שמח בחלקו, היא עצבות.

חוזרים ומדגישים, משום שהזכרנו כסדר בפעמים הקודמות כאחת מהכ"ב חלקים את השפלות, עכשיו אנו מזכירים את השפלות ככח מידה עצמית בנפש גמורה. מדה עצמית בנפש גמורה היא שפלות אלוקית. שפלות כאחד מהכ"ב שהזכרו, על דרך כלל זה הזכר ביחס של השפלות התחתונה של השפלות הבהמית.

לפי"ז נתחיל בס"ד

(א) **עצבות** - כאשר מתגלה באדם שפלות, אזי שורש השפלות הפנימית היא שפלות אלוקית, כנ"ל. אבל ע"ד כלל, המקום התחתון, החלק התחתון באדם, מקום הנפש הבהמית, קולטת את השפלות האלוקית בקליטה שלה, ואז זה מתגלה אצלה כשפלות בהמית. ולכן ע"ד כלל, אפילו אם לאדם יש שפלות אלוקית גבוהה, אבל סוף כל סוף מצד צלו, צל צילו של גוף, בחינת נפש הבהמית שבתוכו, הוא מקבל את הדבר גם באופן התחתון שבו, ושם בעצם שורש העצבות. אפילו אם השפלות היא שפלות אלוקית, אבל היא מתגלה גם ע"ד כלל בשפלות בהמית.

ויתר על כן, ברוב הפעמים השפלות האלוקית נעלמת, ומה שמתגלה אצל בני אדם היא השפלות הבהמית עצמה. השפלות הבהמית עצמה היא ההתדבקות בעפר, שהוא היסוד השפל מארבעת היסודות.

(ב) **עצלות** - כאשר יש לאדם שפלות אלוקית, הוא שמח בחלקו, והוא פועל לפי כוחותיו שלו. אבל כאשר יש לאדם

שפלות בהמית, יש לו חוסר הערכה עצמית בכוחותיו שלו שניתנו לו מאת הבורא יתברך שמו, ועי"כ הוא נעשה עצל, כי הוא לא מעריך את מה שיש לו. ככל שהאדם מעריך את מה שיש לו, אזי התשווקה שבנפש לפעול הולכת וגדלה. ככל שהאדם חסר ערך במה שיש לו, שפלות בהמית תחתונה, תשווקת הנפש לפעול הולכת ומוקטנת. וזו ההגדרה הנקראת עצלות.

(ג) **כילי, קמצן** - הוזכר מעט לעיל, עכשיו נזכירו בהקבלה לעניינינו. כאשר לאדם יש כח עצמי בנפש, אזי הוא מכיר שיש דברים שהוא צריך לקבל, ויש דברים שהוא צריך לתת. במה שיש לו הוא נותן, ובמה שהוא חסר הוא מקבל. אזי אפילו אם הוא דבק בשפלות האלוקית שהוא חסר, אזי לכאורה הוא צריך להיות דבק בקבלה, כי הוא דבק בנקודה החסרה, שזה עומק ההגדרה הנקראת שפלות אלוקית, שהוא מדבק את עצמו במה שהוא חסר. אבל היא גופא, כיוון שהוא שמח בחלקו, אזי זו לא תכונת חסר כפשוטו, אלא זה אור אלוקי שהאדם ביסודו יש לו תכונה של מקבל דקדושה.

אבל זהו צד אחד של המטבע של הנפש, הצד השני של המטבע של הנפש, מה שנאמר, "ה' מלך גאות לבש", הוא הנקרא בלשון רבותינו כידוע 'גאווה דקדושה', ומי שיש לו שפלות אלוקית והוא שמח בחלקו, באופן בהיר, כיוון שזה נעשה מעומק הנפש האלוקית, מעין מה שנאמר "עוז וחדוה במקומו", דבר והיפוכו, אזי גם-כן הוא כולל בתוכו שפלות במה שאין לו, אבל בצד השני של הנפש, הוא גם כולל בנפשו את מה שיש לו. ולכן הוא גם נותן וגם מקבל, נותן במה שיש לו, מקבל במה שהוא חסר. אבל כאשר זה נופל למדרגת שפלות בהמית, אזי הוא דבק בחסר בעומק. ומצד כך, הוא כולו בתפיסת מקבל ולא נותן. וזה שורש הכילי, קמצן. יש מי שכילי קמצן בממונו כפשוטו, אבל השורש העמוק של מדת הקמצן, הוא מחמת שהוא דבוק במציאות החסר, שכל חסר יסודו מציאות של קבלה, ולכן מתגלה בנפשו אופן של קמצנות.

(ד) **שתיקה** - כמו שאמר שלמה המלך "גם אוויל מחריש לחכם יחשב". יש תכונה של מי ששותק, גס רוח מדבר הרבה. וישנה הבחנה הפוכה, מי שהוא שפל הוא שותק, מדוע הוא שותק, כי הרי הוא מפחד, כי "ברוב דברים לא יחדל פשע", ויתר על כן, ברוב הדברים יתגלה כסלתו, יתגלה שפלותו, ולכן הוא שותק לצורך כך ש"גם אוויל מחריש לחכם יחשב".

ובעומק הדק יותר, השפלות העצמית שבנפש גורמת לאדם שהוא לא יוצא מהכח לפועל, הוא נשאר כח בלא פועל. יסוד העפר נקרא אדמה, כמו שאומר המהר"ל, אדם נקרא אדמה מלשון אדמה, שתכונת האדמה היא להוציא דבר מהכח לפועל. זורעים בה את מה שזורעים בה, והיא מוציאה את הדבר מהכח לפועל. מי שהוא שפל, דבק בצד השפל הבהמי שבו שהוזכר, שהוא בבחינת עפר דקלקול, אזי מונח בו העדר תכונה של גילוי ברור של הוצאה מהכח לפועל. ולכן, הוא שותק, מחמת שכח האדם נקרא 'מדבר', מקום הדיבור שבאדם זה מקום הוצאתו מהכח לפועל. כמובן, יש מה שהאדם מוציא מהכח לפועל באופן של מעשה, אבל לא זה עיקר מדרגתו של אדם. עיקר מדרגתו של אדם שנקרא 'מדבר', שם עיקר הוצאתו מהכח לפועל.

"ויהי האדם לנפש חיה" - לרוח ממללא, יש נשמה וגוף מצורפים יחדיו, הגוף, "ויצר את האדם עפר מן האדמה", הנשמה "ויפח באפיו נשמת חיים", והגוף מוציא מהכח לפועל את הנשמה. זו צורה שלמה של צורת אדם. עיקר ההוצאה מהכח לפועל זה התדבקות במאמרו ית"ש, בעשרת מאמרות בכלל, ובמאמר העשירי [לפי רוב השיטות] בפרט, "ויאמר אלוקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו", וזהו המדבר שמדבק את דיבורו בדברו של מקום, "כולם בחכמה עשית", כח-מה, מוציא את הדבר מהכח לפועל. ולכן הוא שותק, כי אין בו את העומק של התכונה של הוצאה מהכח לפועל, זה השפלות שמביאתו לידי שתיקה.

הדוגמא הברורה שהוזכרה, בבחינת אבלות שישנה שתיקה, האבל, מה שכבר יצא לפועל במת יצא, מה שלא יצא לפועל אינו יוצא, אא"כ באופן של 'מה זרעו בחיים אף הוא בחיים'. שם מתגלה 'אגרא דבי טמיא שתיקותא'.

ה) **שפלות** - כמובן אנו עוסקים בעצם השפלות, אבל היחס שנתבאר, יש את השפלות האלוקית ויש את השפלות הבהמית. חוזרים ומחדדים, לעולם כאשר מתגלה שפלות אלוקית יש בודאי איזה שהוא ניצוץ קל של שפלות בהמית, כי היא יונקת מן השפלות האלוקית. אלא שברוב המקרים השפלות האלוקית נעלמת יותר, והשפלות הבהמית היא עיקר מציאות השטח שבאדם.

והיכן הדבר נמדד בצורה בהירה בנפשו של האדם, אם כאשר הוא שפל הוא שמח, זו שפלות אלוקית. אם כאשר הוא שפל זה מביא אותו לידי מציאות של עצבות, זוהי שפלות בהמית. אם כאשר הוא שפל זה מביא אותו למרירות, כמו שמבואר בתניא, זו נקודת אמצע של התעוררות של הנפש האלוקית שמעוררת את הנפש הבהמית לתבוע מעצמה לתקן ולשפר מעשיה.

ו) **סבלנות** - בהבנה בהירה ופשוטה, יש שני מהלכי עבודה יסודיים. ישנו אופן של עבודה באופן של הדרגה, "קובץ על יד הרבה". ישנו אופן של עבודה בבחינת 'בכה רבי ואמר: יש קונו עולמו בשעה אחת'. חלק מקומת השפלות בנפשו של האדם גורמת לידי כך שאפילו אם הוא מאמין שהוא יכול לעשות דבר מה, אבל הוא יכול לעשות קימעא קימעא. משא"כ, לפעול באופן של 'געה בבכי ויצאה נפשו', ששם נאמר 'בכה רבי ואמר יש קונה עולמו בשעה אחת', השפלות לא נותנת לנפש לתפוס את אותו מקום שיש בו גילוי של 'קונה עולמו בשעה אחת'.

ונחדד, יש שפלות גמורה שהאדם אינו מכיר בערך עצמו כלל, ויש שפלות חלקית, שהוא מוריד את עצמו ממדרגתו העליונה, והוא דבק במדרגה תחתונה יותר. ובערך הזה הזכר מה שהוזכר השתא, הוא שפל ביחס ש'יש קונה עולמו בשעה אחת', שזו בבחינת מסירות נפש. והוא מאמין בכוחו לפעול קימעא קימעא.

הכח הזה מתלבש בנפש הנקרא סבלנות, אם היה מאיר בו העומק של האמונה העצמית של 'בכה רבי ואמר יש קונה עולמו בשעה אחת', אזי הכח של הסבלנות לא היה מעכב בעדו. אבל מה גורם לידי כך שיש מקום לסבלנות להתגלות בנפשו, מחמת שיסוד השפלות מעמיד אצלו את הדבר קימעא קימעא, וזה מצטרף למדת הסבלנות שיש בנפשו, שנותנת מציאות של תהליך, "מעט מעט אגרשנו מפניך".

ז) **מנוחה** - כאשר האדם שפל, אזי ע"י מדת השפלות הוא יכול לבוא לידי עצלות, שהיא מנוחה דקלקול. אבל להיפך, כאשר האדם שפל, אזי הוא מרגיש את שפלותו ואין לו מנוחה. כי מנוחה היא במקום שנח לאדם, שם הוא נח, שם יש לו מנוחה. אבל היכן שלא נוח לאדם אין לו מנוחה. וכאשר יש לאדם שפלות, יש לו את מציאות השפלות שאיננה נותנת לו מנוחה בעומק מעמקי נפשו.

יש מה שהאדם "נע ונד תהיה בארץ" במדרגת קין, שהולך ממקום למקום. ולאחר-מכן נקנסה עליו הגזרה, אבל התכפר חציו בבחינת "וישב בארץ נוד", כמו שאומרים חז"ל. הגדרת הדבר "וישב בארץ נוד", הוא יושב באותו מקום, אבל בנפש הוא נשאר נע ונד. זה נקרא כח השפלות שלא נותן לאדם את הורגע ואת השלוח להיות במקומו שלו.

ח) **גבול ודיוק** - כאשר לאדם יש את כח הגבול והדיוק שבו, הוא לא יכול להגיע בעומק לשפלות בהמית. כל יסוד שפלות נפש בהמית נובע מכך שהאדם לא מכיר בערך מידותיו שלו, הוא רואה חסרון, והוא מרחיב את החסרון מעבר לגבולותיו שלו. זה גופא גורם לו שמתגלה שפלות בהמית. אילו הוא היה מעמיד את גבולותיהם של החסרונות באופן מדויק, לא הייתה לו את השפלות הבהמית.

כיצד השפלות של הנפש הבהמית פועלת, יש מי שמדומיין לגמרי שאין בו את אותו חסרון, והוא ממעיט את החסרון. אבל בעומק, כל שקר שאין בו ניצוץ של אמת לא יכול להתקיים, אזי חייב שיש בו איזה ניצוץ, רק שהניצוץ רחוק מאד מאד. אבל אפילו באופן יש מוחשי, אצל אדם שיותר קרוב לתפיסת מציאות, הוא חש את מציאות החסרון, אבל הוא לא מעמידו בגבולותיו הנכונים שלו, ולכן זה גורם לו שיש לו שפלות. כי אילו הוא היה מכיר בערך הגבולות של החסרונות עצמם, הוא היה גם מכיר בערך של המעלות באותו ערך, ועל-ידי-כן הוא לא היה נופל לשפלות של הנפש הבהמית. ולכן, אי-גבול ודיוק גורם מציאות של שפלות של נפש בהמית.

משא"כ שפלות של נפש אלוקית, היא דייקא מעמידה גבול ודיוק מדויק. ולכן גופא הוא שמח בחלקו, אבל הוא מכיר מה חלקו, אם אין גבול ודיוק, חסר בעצם ההכרה הבהמית מהי מציאות חלקו שלו.

(ט) **יאוּשׁ** - ברור הדבר, ככל שבאדם יש בו יותר שפלות בהמית, הוא מגדיל את החסר מעבר לגבול הנכון שלו, כמו שהוזכר, ועי"כ הוא מתייאש. ובעומק, מהיכן הוא מתייאש, אם הוא מכיר את החסר בגבולותיו שלו, אזי באמת ניתן לו כח לצאת מאותו חסר, אם הקב"ה נתן לו את אותו חסר הוא גם נתן לו כח לצאת ממנו. אבל אם הוא מרחיב את החסר מעבר לגבולותיו שלו, אילו באמת היה לו כזה חסר, הוא לא יכל לצאת מאותו חסר, נמצא שאליבא דאמת באמת יש לו מקום של ייאוש, כי אין לו כח לצאת מאותו חסר. רק שהחסר הזה באמת לא קיים בגבולות הללו, אלא בגבולות אחרים. בגבולות שהחסר באמת קיים הוא יכול לצאת ממנו, אבל בגבול שהוא תופס את מציאות החסר שלו, בגבול המטושטש בלשון בהירה יותר, באמת אין לו כח לצאת מאותו מציאות של חסרון, ולכן הוא מתייאש. כמובן שאם יש לאדם שלמה, הוא מאמין שהוא יכול לצאת מכל מצב, מחמת שכוחו של הבורא ית"ש מאיר בו, שהוא אין סוף.

[ש. אם יש אמונה שלמה אז זה בסדר. ת. כן, המשפט הזה הוא מאד נכון, רק בדר"כ יש אנשים שיש להם אמונה מאד מאד חזקה והיא לא מאוזנת לשאר הכוחות, והם הופכים להיות בעלי דמיון. כי יש להם אור גדול, אבל הכלים לא מתאים כלל לאותו מציאות של אור. בעולם המציאות הם מטושטשים, האור הפנימי שלהם גדול, והלואי שיהיה לכולם, אבל עדיין העבודה להתאים כלים ביחס למציאות האור, באופן המדויק].

(י) **כבדות** - ברור הדבר, ככל שהאדם שפל יותר, משפילים את הדבר, "ישפילנה עד ארץ, יגיענה עד עפר", הוא יורד יותר ויותר למטה. כל דבר שהוא יותר דק, הוא עולה יותר למעלה, כל דבר שהוא יותר כבד, יורד למטה. זה החוק שקבע בורא עולם בעולמו. ולכן, ככל שהשפלות גדולה יותר, הוא נעשה כבד יותר ויורד למטה. כלומר, כח השפלות איננה רק תפיסת השפלות מלשון שפלות נפשית, אלא מלשון השפלה, זה מוריד אותו למטה. ותנועת הדבר ביורדו למטה, הוא הכבדות של הנפש שמורידה אותו למציאות תחתונה.

(יא) **יובש** - ברור ופשוט הדבר, ככל שהאדם מכיר בערך עצמו אזי יש לו תשוקת חיים גדולה יותר, כח הפעולה שלו, האפשרות שלו לפעול גדלה יותר, ולכן התשוקה שלו תשקה יותר והחיות של וגדלה יותר. ככל שהאדם שפל, והוא לא מכיר בערך כוחותיו שבורא עולם נתן, אשר על כן חיותו הולכת ומצטמצמת, כי גם החיות שיש לו הוא לא מאמין שהיא קיימת בתוכו, כי הרי הוא מגדיל את חסרונותיו מעבר לחסרון האמיתי. נמצא שבאותו דבר שהוא אינו חסר, ששם יש בו את מקום חיותו, הוא לא מכיר באותו ערך, כאן היובש גודל יותר.

(יב) **יציבות** - בהבנה בהירה, ככל שהאדם מכיר בחלקו שלו, אזי יש לו את מקומו שלו, ואז הוא יציב במה שהוא עושה. אבל ככל שהאדם שפל בשפלות התחתונה של הנפש הבהמית, כמו שהוזכר, זה נובע מכך שהוא לא מכיר את הגבולות הנכונים שלו. אדם שלא מכיר את הגבולות הנכונים שלו, זה עומק ההגדרה שאין לו יציבות. היציבות נבנית על גבי כך שהאדם

מכיר את גבולותיו, שהוא מכיר את גבולותיו, אזי הוא יציב במה שהוא עושה.

אבל אם הוא לא מכיר את גבולותיו שלו, אלא יש לו מציאות של שפלות, אזי הוא בעצם דבק בדבר שאינו קיים, כי הרי הוא סבור שיש לו חסרונות מסוימים, ובהם הוא דבק, והחסרון הזה אינו קיים, ובעומק הדק שבדבר, הוא חי בעולם של דמיון, אין לך דבר פחות יציב מיציבות של עולם של דמיון, הוא אינו קיים.

(ג) **סתירות בנפש** - בהבנה יסודית. ככל שהאדם גבוה יותר, במדרגה, זה לא רק שהוא זך יותר, עליון יותר, מרומם יותר, רוחני יותר, ועוד לשונות שכולם אמת. אלא ככל שהאדם גבוה יותר, יש לו כח להכיל הפכים. ככל שהאדם קטן יותר, הוא חי באופן של תפיסת קטנות, ולכן נפשו נמצאת בעלמא דפירודא, והוא נוטה לקצוות, נוטה לצדדים, כמו שידוע. ולכן, הסתירות בנפש, ככל שהאדם מתרומם יותר, הוא לא רואה את תפיסת הנפש כסתירה, כמו שהוזכר פעמים רבות, כל סתירה זה בבחינת מקום הנעלם. באופן החיצוני זה בבחינת 'סותר ובונה', באופן הפנימי זה בבחינת 'מקום יש לו לקב"ה ומסתרים שמו', כלומר, במקום הסתר ההפכים יכולים לחיות בבת אחת.

ככל שהאדם עולה ומתרומם יותר, הוא רואה את שורש שני ההפכים שהם אחד, ולכן ההפכים יוצרים אצלו את ההשלמה. משא"כ, ככל שהאדם נמוך יותר, שפל יותר, הוא רואה את הסתירה שבדבר, ועי"כ יש לו התנגדויות והתכחשויות זה לזה. ככל ששפלות הנפש הבהמית גדולה יותר, נמצא שהאדם רואה יותר סתירות בנפשו. מדוע, כי בעומק הרי יש לו חסרונות והוא הגדיל את החסרונות מעבר למה שהם, אז זה יוצר סתירות שאינם קיימים. זו הבנה בהירה. אבל יתר על כן, אבל הסתירות הקיימות, אם הוא מתרומם, הוא היה נוגע בכללות ההפכים שבדבר, ועי"כ הוא היה מתחבר ומאחדם. אבל שהוא שפל בעיני עצמו, אזי אפילו ביחס למדרגתו שלו, מה שצריך להתאחד, הוא יוצר מציאות של תפיסה של נפרדות.

ככל שהאדם עולה יותר, האחדויות שלו הולכות וגדלות, ודייקא הוא מחפש בכל דבר את הדבר והיפוכו, כי לולי שהוא תפס את היפוכו והשיגו, זה גופא החסרון. במקום הנמוך האדם תופס שהוא צריך לנקוט צד אחד, ומהצד השני הוא צריך לברוח. דבר והיפוכו, הוא דבק בצד אחד ובורח מהיפוכו, בבחינת 'אמת קנה ואל תמכור', "מדבר שקר תרחק", דוגמא יסודית ושורשית.

אבל בעומק יותר, ככל שהאדם מתרומם יותר, הוא מכיר שהוא לא משיג מדרגה בשלמותה אלא אם כלל את היפוכה. בדוגמא שהזכרנו, "מדבר שקר תרחק", ו'אמת קנה ואל תמכור', שזו מדתו של יעקב, 'יתן אמת ליעקב', 'אחיו אנכי ברמאות', הוא קונה גם את היפוכו של הדבר, בלי להיכנס עכשיו לעומק ההגדרה, מתי גדרי הדבר שמותר לרמאות, לשנות מפני השלום. אבל כהגדרה הכוללת, רק הוזכר בהירות הדבר, שלעולם ככל שהאדם עולה יותר, אזי קנין הדבר נקנה ע"י הכללות של ההפכים. ולכן, ככל שהנפש שפלה יותר, הסתירות שבנפש גדלים, כמו שנתבאר.

(ד) **קנאה** - האדם מקנא במי שהצליח יותר ממנו, הרי במי ששפל יותר ממנו הוא לא מקנא. ודאי שמדת הקנאה נאמרה שעל כל דבר שיש לחבירו האדם מקנא, אמת. אבל כאשר האדם דבק בשפלות, השפלות מחדדת את מדת הקנאה מיניה וביה, כי הרי השפלות מקטינה את השפל, ואז הוא רואה את מי שהוא רואה בו יותר גבוה ממנו.

נחזור ונאמר, אילו באמת הוא היה מכיר את גבולותיו שלו, אזי הוא דבק בחלקו שלו, ובאופן שורשי הוא לא מקנא בזולתו כי יש לו את הד' אמות שלו שקונות לו. אבל יתר על כן, אפילו אם הוא יקנא, המרחק בין היכן שהוא נמצא להיכן שהאחר נמצא זה בשיעור מסוים. אבל אם הוא נמצא בשפלות הבהמית, הוא יתרחק הרי עוד יותר ממדרגתו שלו, נמצא שהקנאה שלו הלכה וגדלה. נחזור ונחיד שוב, עצם מדת השפלות תובעת את הקנאה, מחמת שהוא הוקטן וחבירו גדל, ולכן מונח כאן

שורש תפיסת הקנאה מצד העצמות של השפלות הבהמית, כפי שנתחדד.

[ש. לכאורה אדם ששפל הוא לא מקנא כי הוא מבין שזה חלקו. ת. מה שאתם אומרים זה תפיסת הייאוש, לא תפיסת השמח בחלקו, אם הוא כבר הגיע לייאוש גמור. אבל כדברי רבותינו, כמו שיש בר' יצחק הוטנר שאומר, שלו יצויר שהאדם היה מתייאש לגמרי הוא היה מת. בממון נאמר שהוא אומר 'וי לי לחסרון כיס', אבל באדם לא שייך שיהיה ייאוש גמור. ובעומ גם בממון זה לא ייאוש גמור, אלא כמו שיש דין שאזלינן בתר רובא, אז גם ייאוש זה סוג מסוים של אזלינן בתר רובא, אבל עדיין יש לו תקוה מסוימת. כמו שרואים שאדם אומר 'וי לי לחסרון כיס', ופתאום מישהו מספר לו שהוא מצא את זה, הוא רודף אחרי הדבר, וכן על זה הדרך, שיש סיכוי למצוא את זה, הוא רודף אחרי הדבר, ולכן אין מושג של ייאוש כלל. בדוגמא הבהירה והשורשית, כל ייאוש זה מאותו לשון של אש, גם כאשר אש מכלה, היא משאירה אפר, אזי היא לא ביטלה את הדבר לגמרי, אלא השאירה אותו. יתר על כן, באש העליונה, 'באש הצתתי ובאש אני עתיד לבנותה, ששה אשים הם', אזי בודאי שאין ייאוש גמור בעולם כלל].

(טו) מבט שלילי - ההבנה הבהירה, הוזכר לעיל, אבל כאן חידוד הדברים. אדם שפל דבק במבט השלילי, הוא דבק בחסר. זה לא שיש לו בעצם עולם לעצמו והוא גם שפל. אלא ההגדרה של שפלות היא, הוא דבק בחסרון עצמו. אזי אם זה שפלות דקדושה, על אף שיש לו מעלות וחסרונות, הוא מדבק את עצמו בחסרון, זו ענוה בשפלות דקדושה בשמח בחלקו. אבל בשפלות של הנפש הבהמית זה נטיית הנפש לדבק את עצמה בתפיסת החסרון. וככל שהתנועה הזו קיימת בנפש, אזי הוא מדבק את עצמו בחסרון.

וכדברי רבותינו, כל דבר זה 'מצא מין את מינו ונעור', אזי כאשר הוא מדבר את עצמו בחסרון זה גופא מעורר את החסרון יותר ויותר, והוא נעשה, 'המים היו הלוך וחסור', זה הלוך ונחסר עוד ועוד, זה עומק המציאות של הדבר, בנסיגה לאחור.

א"כ, המבט השלילי הוא עצם ההתדבקות במציאות החסר, עצם ההתדבקות במציאות החסר, היא גופא הגורמת שנעשה שפל, אבל זה משפיל אותו עוד ועוד, כמו שנתחדד.

[ש. יוצא מכאן שאם הבנתי נכון, אם האדם מתפלל לקב"ה, חסר לי כסף, והוא מתפלל על זה הרבה, אז בורא עולם יתן לו בדיוק הפוך, יגדיל לו את החסר, ולכן אומרים שצריך לומר כל הזמן תודה. ת. נגדיר בלשון קצרה מאד, ג' ראשונות בנויות על שבחו של מקום, שהוא משבח את המקום הוא דבר ראשון דבר בשלם, מהמקום הזה שהוא דבק בשלם, הוא מתפלל לאחר-מכן י"ב ברכות אמצעיות, שהוא מתפלל על מציאות החסרון שישנו, ואחרי כן הוא מודה לקב"ה על מה שכן ניתן. אדם שלא נמצא במדרגה להדבק בשלם, אזי הוא מתחיל מההודאה לפני הבקשה, אבל לא זה הסדר הנכון. סדר תפילת י"ח בנוי במהלך עוד יותר גבוהה, הוא בנוי במהלך שהוא דבק בשלם, זה שבחו של מקום, שהוא דבק בשלם, עכשיו שהוא בא לבקש הוא כבר לא דבק ביסוד החסר, הוא דבק בשלם ועל גביו הוא דבק במציאות של חסר, אחריו באה מציאות של הודאה. אבל רוב בני האדם הם לא במדרגה של ג' אבות, הם לא נמצאים באבות העולם שהם בבחינת 'טעמו מעין עוה"ב' שזה העולם השלם בכל מכל כל, כדרשת הגמ' ספ"ק דב"ב, כלומר שכללו את מציאות הכל, אלא הוא נמצא במציאות של חסר, רק שהוא נמצא במציאות של חסר לפחות הוא צריך לדבק את עצמו בחלק הממולא שנמצא ולא בחלק החסר בתחילה, ובחלק הממולא הוא מגיע לחלק החסר, ולכן הוא מתחיל מהודאה וממשיך לבקשה של תפלה. אבל אנו מדגישים, זה הצד הנמוך יותר, הצד העליון מתחיל ממקום של שלם. זה נקרא תפלה של י"ח של עומד לפניו ית"ש. משא"כ מי שלא עומד לפניו ית"ש, אז הוא מתחיל ממקום של הודאה ולא ממקום של חסר. ומי שמתחיל ממקום של חסר, זה מה שהזכרתם בשאלתכם, אזי הוא דבק בעצמות מציאות החסר. בעומק מה שאמרתם זה נקרא עיון תפלה].

(טז) **קביעות** - כל קביעות הגדרתה, מזכירים כסדר, 'כמחצה על מחצה דמי', הגדרת הדבר של קבוע היא, דבר שנמצא במקומו שלו, יש לו דין של קבוע, דבר שיצא ממקומו שלו, יש לו דין, 'כל דפריש מרובא פריש'.

מה ההבדל בין קבוע לפריש, להבין הגדרה יסודית ועמוקה, קבוע הוא מדובק למקומו שלו, אין לך אדם שאין לו מקום בחלקו שלו. 'פריש' אין לו מציאות עצמית, אם אין לו מציאות עצמית כיצד נדון אותו, דנים אותו על פי אחרים, רק שדנים על פי אחרים יש דין 'אזלינן בטר רובא'. יש כאן נקודה עמוקה ויסודית, שהוא קבוע דנים אותו לפי הוא עצמו, שהוא קבוע לפי הוא עצמו שלו. שהוא פורש, אין לו מציאות עצמית, הוא לא נמצא בחלקו שלו, ואם אנו לא באים לדונו לפי עצמו שלו, אנו מוכרחים לדון אותו לפי אחרים, לפי אחרים נאמר 'כל דפריש מרובא פריש'.

ועכשיו להבין הבנה בהירה, כל שפלות בהמית נובעת בעומק הנפש, הוזכר מקודם ועכשיו ביתר חידוד, מכח כך שהוא לא דבק בחלקו שלו. אם הוא היה דבק בחלקו שלו היה לו את כח הגבול והדיוק לעמוד על מה שבאמת יש לו, ואז היה לו באמת שפלות אלוקית של שמח בחלקו. אבל כאשר הוא דבק במציאות של שפלות הנפש הבהמית, אזי הוא מרחיב את החסרון. עומק הדבר כאשר הוא מרחיב את החסרון מהו, את עולמו שלו אין לו, זה גופא מפיל אותו לשפלות עמוקה עוד יותר. כי הרי ככל שאין לו את עולמו שלו, אזי הוא הופך להיות עולם של מישהו אחר, אין לך שפלות יותר גדולה, מדגישים, אין לך שפלות יותר גדולה מאדם שאיבד את עולמו ויש לו עולם של מישהו אחר. אפילו אם כביכול בעולם של מישהו אחר יש לו עולם יותר גבוהה, אבל זה עולם של דמיון כיוון שהוא לא שייך לאותו עולם, זה לא יעזור אם הוא יותר גבוהה, וק"ו אם הוא יותר נמוך. אבל בעצם כך שהוא יצא ממציאות עולמו של עצמו, זה גופא נקודת החסרון שאין לו מציאות של קביעות. ולכן השפל של שפלות הנפש הבהמית הוא ההפך הגמור של קבוע. לעומת כך שפלות דנפש אלוקית, אין לך קביעות גדולה מזו, הוא קבוע ועומד בגבולו שלו, בגבולותיו שלו, בהכרת חלקיו שלו.

(יז) **נסיגה לאחור** - הוזכר קודם, ונחזור בקצרה על מה שהוזכר. כאשר הוא דבק במציאות החסר, אזי הוא דבק בפחתא, והפחת יוצר עוד פחת ועוד פחת. לשון הגמ' בב"ק, 'בטר עניא אזלא עניותא', [מנא הני מילתא דאמרי אינשי, הגמ' מביאה מה שנאמר שהיו מביאים סלים של נצרים שהיו נותנים אותם יחד עם הביכורים, משא"כ העשירים שהיו מביאים קלתות משובחות היו מחזירים להם אותם], כלומר החסרון דבק בחסרון, זה נקרא 'מיעוט אחר מיעוט', דבר בו עוד מציאות של מיעוט ועוד מציאות של מיעוט. ככל שהאדם דבק בנקודת השפלות שהוא חסרון שאיננו קיים, הוא גורם מיעוט אחר מיעוט. ועומק ההגדרה ביסוד הדברים, לכל אחד ואחד יש את מה שיש לו ואת מה שאין לו, אבל מי שדבק במה שאין לו, כלומר, החסרון הוא מגדיל אותו מעבר לגבולותיו שלו, הוא דבק בחסרון שאין לו, מדגישים, אזי הוא דבק בעלמא של דמיון.

עולם הדמיון, הוא בבחינת גיהנם, שר של גיהנום 'דומה' שמו, מקום הגיהנום נקרא "צלמות", צל-מות, כמו שאומר המהר"ל, מקום של העדר, זה בבחינת צל, העדר של אור. מות, העדר של חיים, גדיעת החיים, הפסקת החיים. וככל שהאדם דבק בדמיון הוא דבק בעצם של הדבר שהוא מקום ההעדרות, בצל-מות שבדבר. ולכן, כח החסרון שדבק בו מחסיר את הדבר מיניה וביה, הולך ופוחת, כמו שנתבאר.

(יח) **ישן מול חדש** - ככל שלאדם יש גאות פנימית, אזי יש לו את האמונה באופן הדבר שיש לו כח להתחדש. ככל שהאדם נמצא במציאות השפל, הוא דבק בישן ולא בהתחדשות. בלשון פשוטה ובהירה, אם הוא היה דבק במציאות ההתחדשות, אזי אפילו אם יש לו שפלות, אז היה צריך להיות לו אמונה שהוא יכול להתחדש בכל רגע. אבל אם הוא דבק בשפלות במעמקי הנפש, זה נובע מחמת שהוא מאמין שמה שהיה הוא שיהיה. אם הוא היה מאמין באמונה שלמה, בכח התשובה, תשובה שלמה לפניך, תשובה שקדמה לעולם, אזי אפילו אם עכשיו יש לו חסרונות, אבל מהרגע מכאן ואילך הוא יכול להיות בריה חדשה, להתחיל את הכל מהתחלה, אזי מהיכן נובע השפלות, השפלות שייכת לרגע שלפני אבל לא שייכת לרגע הבא. הרגע שהיה איננו, מכאן ואילך הוא בעל תשובה גמור, איני אותו אדם כלל.

'תשובה קדמה לעולם', כלומר שהיא יכולה לברוא דבר מתחילתו, זה עומק ההגדרה שתשובה קדמה לעולם. אבל אם הוא נמצא במציאות שפלות נפשית בהכרח שאין לו התחדשות גמורה, אלא הוא דבק במה שהיה קודם שממשיך הלאה, אם זה חסרון אז החסרון ימשיך הלאה. זה הכרח מצד עצמו של השפלות שהוא דבק בישן ולא דבק במציאות של התחדשות.

(ט) **סדר** - להבין ברור, בהגדרה חיצונית, יש מציאות של סדר, אדם קבע לעצמו בשעה תשע הוא עושה כך, בעשר כך, באחד עשרה כך. זה סדר חיצוני. מהיכן נובע סדר פנימי, סדר פנימי נובע מתהליך, משלבים על גבי שלבים. בונים בית, בונים שורה אחת, ועוד שורה, ועוד שורה, זה לא החלטה שאחרי השורה הראשונה בונים שורה שנייה, השורה השנייה לא יכולה לעמוד בלי הראשונה, וכן על זה הדרך שאר השורות. זה סדר מובנה. בעומק זה נקרא סדר מחשבתי שיכול להשתלשל גם לסדר מעשי.

אבל לפ"ז להבין ברור, כאשר האדם דבק בשפלות של נפש בהמית, לא יכול להיות שיש כאן מציאות של סדר, שהרי איננו דבק לפני כוחותיו שלו, אלא הוא דבק בנקודת המדמה, 'דומה', 'צלמות', שהוא מרחיב את חלקי החסרון שבו, שהוא מרחיב את חלקי החסרון שבו, אין סדר לדבר. עד כמה שהיה סדר לדבר, אז הדבר בעצם מצורף ומחובר שלב על גבי שלב, ואם הכל היה מצורף ומחובר שלב על גבי שלב, לא יתכן שהיה לו שפלות בהמית. השפלות הבהמית נובעת מדילוגים בנפש, מדגישים בלשון קצרה, שפלות בהמית נובעת מדילוג בנפש. ולכן, הוא לוקח מעלה ומחסיר אותה לא במקום שהיא צריכה להסתיים. אם הוא היה מעמיד סדר בנפש, שלב על גבי שלב, והנפש שלו הייתה בנויה בסדריה, לא יתכן שהיה לו מציאות של שפלות בהמית.

(כ) **שנאה** - כמו שהוזכר פעמים הרבה, כל שנאה נקראת כך מלשון שנים, אל"ף - אחד, שנה, אל"ף, שנה, עשה שינוי, שנים. זה עומק של מדת השנאה. בלשון ברורה ופשוטה, מעין מה שהוזכר לעיל, ככל שהאדם גדול יותר, הוא מתאחד יותר, ככל שהוא קטן יותר, הוא נעשה דבק בצד באחד ובלתי מתאחד עם הצד השני. זה הוזכר לעיל ביחס לסתירות בנפש בתוך עצמו שלו, אבל לפ"ז ברור ג"כ ביחס לזולתו. קטן אינו מוליד, כלומר, הוא אינו בר-צרוף למישהו אחר שיכול להוליד, לא רק שחסר לו בתולדה, ודאי שגם זה חסר לו, אבל חסר לו ב"ודבק באשתו והיו לבשר אחד", שהוא עומק כח ההולדה שנמצא בנפשו. ולכן, ככל שהאדם שפל יותר, אין לו אופן של התאחדות.

בלשון אחרת והיינו הך, כל איש ואיש זכו שכינה ביניהם, השכינה מעל גביהם, שמצרפת ביניהם. אבל אם הוא שפל, הוא לא מתחבר למה שעליו, אזי כח המצרף העליון לא מתגלה אליו, אזי הוא לאו בר צירוף וחל בו מציאות של פירוד. כנסת ישראל זה הכח שמצרף את כל ישראל, זה הכלל שמצרף את הכל, אבל מי שיש לו שפלות, הוא מתפרט ויורד למטה, הוא לא חי את הכלל. כאן מונח שבועמק נפשו בהכרח שתהא לו מציאות של שנאת זולתו.

(כא) **צניעות** - יש את ה'חזיא ביה דצנוע ומעלי', ויש את הצד דקלקול של השפלות התחתונה. כאשר האדם גאה, הוא מבליט את עצמו, מגלה את עצמו. כאשר האדם שפל, הוא מסתיר את מציאותו שלו. אבל בהבנה הבהירה מהיכן נובע נקודת הדבר של ההסתרה, ישנה הבחנה שכאשר האדם גאה אז 'איסתרא בלגינא קיש קיש קריא', אבל כאשר מתגלה הצד ההפוך של שפלות הנפש הבהמית התחתונה בנפש האדם, אזי השפל שבאדם דבק בעפר.

הבדל יסודי בין אש רוח מים ועפר, עפר, "וכסתו בעפר", הוא מקום הצניעות. כאשר יש לאדם חסרון הוא מנסה להעלים אותו, להסתיר אותו מבני אדם. ככל שהאדם שפל יותר, אזי ההשפלה שבדבר יוצרת את מציאות כך שהוא נעשה יותר ויותר מכוסה, יותר ויותר נעלם, זה תכונתו של מי ששפל, כי הוא בוש בשפלותו ומסתיר את עצם שפלותו. וזה העומק של ההתדבקות ביסוד העפר, בצמצום שבעפר, בהעלם והכיסוי שנמצא בעפר, כמו שנתבאר.

(כב) **שמח בחלקו** - והיא כלולה בכל מה שהוזכר קודם לכן, שפלות של נפש אלוקית, שפלות של נפש בהמית - עצבות, שפלות של נפש אלוקית - שמח בחלקו, והממוצע ביניהם הוא בבחינת מרירו, שהמרירו מהפך מר למתוק, ומתעלה למדרגת שמח בחלקו של הנפש האלוקית.

שאלות ותשובות

ש. איך אפשר להגדיר את הנפש הבהמית, היכן היא נמצאת?

ת. בהגדרה כוללת ממש, יש באדם נפש רוח ונשמה, וכדברי רבותינו הנפש כידוע בכבד, הרוח בלב, והנשמה במוח, שזה בבחינת מל"ך, מוח לב כבד, זו הגדרה כוללת. אבל כמו שמבואר להדיא בעץ חיים, יש בתניא, ועוד בדברי רבותינו, מקום שורש הנפש היא בלב, והתפשטותה היא במקום הכבד, במקום דם. בלב עצמו, חלל ימני שבלב, חלל שמאלי שבלב, זה בבחינת היצר, כל יצר הוא בבחינת רוח, בבחינת 'אין אדם חוטא אא"כ נכנסה בו רוח שטות'. הנפש כאשר היא יורדת למקום הכבד, אזי הנפש האלוקית מקושרת למקום הרוח שנמצא בלב, משא"כ הנפש הבהמית יורדת למקום הכבד ומורידה את הרוח שבלב למקום הנפש שנמצאת בכבד. שאלתם איפה המקום אז נתנו את שני היחסויות.

ש. הנפש האלקית באיזה דרגה נקראת?

ת. יש נפש, רוח ונשמה, הנשמה נמצאת חוץ לאדם, ומזוהי האדם מאירים לתוך האדם, כלשון הנפה"ח, שהניצוצות, ההארה מאירה לתוך האדם. הרוח נמצא בלב, הנפש האלקית נמצאת בלב ונמשכת עד הכבד, אבל מקושרת למקום הלב ששם נמצא הרוח, הנפש הבהמית מתחילה ממקום הלב, חלל שמאלי שבלב, יורדת למקום הכבד, ומורידה את הלב למדרגת הנפש הבהמית שנמצאת בכבד. זה בבחינת 'עינא וליבא תרי סרסורי דעבירה', העיניים גופא מורידות אותו לשפל, ומורידים יחד את הלב למטה.

ש. מה זה נקרא שמח בחלקו, אם אדם מגיע לכתר ומבקש מהרחמים הגמורים ממון, עושר, בשביל לחיות יותר טוב, זה נקרא שהוא לא שמח בחלקו?

ת. נגדיר בלשון בהירה בקצרה ממש. יש שמח בחלקו עד הרגע, הוא שמח במה שהיה לו עד הרגע, מכאן ואילך רוצה יותר על תנאי שזה באמת חלקו. היא גופא, יש לו התנייה חזקה בנפש, אם זה חלקו הוא רוצה את זה, ואם זה לא חלקו הוא לא רוצה. כיוון שהוא לא יודע, הוא לא בר נבואה ובר רוח הקודש, אז הוא רוצה את הדבר על תנאי, שאם זה חלקו, הוא משתוקק לו, ואם זה לא חלקו, הוא מוותר עליו מיד עכשיו. זה נקרא שמח בחלקו, על מה שהיה עד עכשיו הוא שמח בחלקו, מכאן ואילך רצונות על תנאי.

ש. שהוא מבקש ברחמים גמורים מהכתר העליון זה נקרא מעל מה שצריך להיות, זה לא דבר שכאילו מגיע או לא, זה נותנים לו במתנה גמורה גם אם לא מגיע לו, לפני משורת הדין.

ת. נחדד, יש מה שמגיע לאדם בבחינת הנהגת המשפט, כפי מעשיו שלו שמגיע לו או לא, זו בקשה במדרגה אחת, היא הנקראת מדה כנגד מדה. יש מה שהוא מבקש שיתנו לו ברחמים לא לפי מעשיו, אבל לפי חלקו בשורשו שהוא לא זכה לעבוד לפי אותו חלק, אבל זה לפי חלקו בשורשו, מה שלא שייך לחלקו בשורשו, זה כל המוסיף גורע.

ש. אפשר להכניס את המלה שפלות במלה מלכות, או שזו לא הקבלה?

ת. זה גופא ההגדרה הבהירה והפשוטה, שמדת המלכות היא נקראת שפלות, כי מי יכול להיות שפל באמת, למי שיש את הגאות השלמה שהיא בבחינת מלכות, "שום תשים עליך מלך".

ש. רבי נחמן אמר שצריך התחלה חדשה כל רגע, הוא קיבל על עצמו כל מיני קבלות ונפל והתחיל מחדש, זאת אומרת, אם אני מתחיל מחדש האם זה באותו מהלך שהרב אומר שאני מתחדש בכל רגע ושניה שניה משהו חדש לגמרי?

ת. המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, תתר"פ חלקים שבשעה, בכל רגע הקב"ה מחדש את עולמו, והכח של האדם להרגיש ולחוש שהוא מתחדש הוא מחמת שהקב"ה מחדש בכל רגע, וככל שהחלטת ההתחדשות שלו אמיתית יותר, אזי הוא יונק באמת מהתחדשותו של מקום, ואם לא, זה ניצוץ של אמת ורובו דמיון. אבל יש בני אדם שמחליטים שכמו שלפני רגע הם התחדשו, גם עכשיו הם התחדשו, ואין לך סתירה גדולה מזו.

ש. אז הוא יפול לייאוש.

ת. זה נכון, אבל אם הוא מתחדש כלפני רגע הוא התחדש, אבל בעומק זה לא חידוש, זה צריך להיות חידוש גמור שלא היה

מעולם, הגדרה מדויקת עמוקה מאד, חידוש גמור שלא היה מעולם, כי אם כל רגע זה מתחדש כפשוטו אז כבר יש מטבע שנקרא חידוש, וזה גופא כבר לא נקרא חדש, זה צריך להיות בכל רגע חידוש שלא היה כמוני בעולם, זה עומק ההגדרה שהוא אמר, ולא כמו שאנשים מבינים.

- [\[ארבעת היסודות שורשי התנועות הנפשיות\]](#) 1]

Show featured image:

0

Source: <http://bilvavi.net/shiur/ארבעת-היסודות-שורשי-התנועות-הנפשיות-012-עפר-צמצום-שפלות>

Links

[1] <http://bilvavi.net/4elements.movement>